

Appels uit eigen tuin

Een nieuwe appelboom

Het vermeerderen van veel gewassen kan men doen via zaaien en stekken. Bij fruitgewassen, en met name bij de appel, gaat dat helaas niet of heel slecht. Het stekken gaat al helemaal niet. Zaaien zou nog wel kunnen, maar het eindproduct, de appelboom, levert niet de appels op die u verwachtte. Het eindproduct is namelijk niet zaadvast, zoals dat met veel cultuurgewassen het geval is.

Zaaien van appels doet men alleen (professioneel) om nieuwe rassen te winnen. Het kan een jaar of tien duren voor zo'n zaailing bloeit en pas vanaf dat moment kan men de nieuwe appel gaan beoordelen.

In het verleden heeft men door middel van onderzoek zaailingen kunnen selecteren, waaruit types 'onderstammen' overbleven, waarop men verschillende rassen appels kan enten en oculeren. Zo zijn er onder meer het type Zaailing, een sterk groeiende onderstam en de M9 (zwakker groeiend) en M27 (nog zwakker groeiend) onderstammen.

De sterkgroeiende onderstammen worden meestal gebruikt om hoogstam appelbomen op te kweken en de zwakgroeiende voor de laagstam appels.

Het ras waarom het gaat wordt d.m.v. een ent, een stukje hout voorzien van 2 tot 4 knoppen, of door een oculatie, verenigd met de onderstam.

De onderstam levert dus de wortels en zorgt voor de groeikracht. Het ras heeft dus maar weinig invloed meer op de grootte van de boom.

Keuze voor de particulier

Een hoogstamboom is erg aardig in landschappelijk opzicht, men kan er onderdoor lopen en de ondergrond beplanten, maar het duurt lang voordat de boom volop in productie is. Dan heeft men vervolgens een ladder nodig om de appels te plukken. Het is wel zo dat een hoogstam appelboom wel 50 jaar oud kan worden.

Een laagstamboom houdt het daarentegen vaak niet langer dan 15 jaar vol, maar levert na een paar jaar al flink wat appels op.

De keuze van de appelboom wordt dus mede bepaald door de termijn op welke u appels wilt kunnen oogsten en door de ruimte die u voor

de appelbomen ter beschikking heeft: heeft u plaats voor één boom dan zult u voor een zelfbestuiver moeten kiezen. Is er ruimte voor meerdere bomen, dan wordt de keuze groter. De rassen die elkaar bestuiven bloeien in dezelfde periode (vroeg, middentijds, laat en zeer laat).

Smakelijke, bekende zelfbestuivende rassen zijn:

Alkmene (handappel, vroeg/middentijds), Glorie van Holland (handappel, middentijds), Zoete Bloemée (hand- en droogappel, middentijds) en Zoete Kroon (hand- en potappel, middentijds tot laat).

De hand- en moesappel Schone van Boskoop (Goudreinette) heeft een bestuiver nodig en zou in de buurt van de Alkmene kunnen staan. De sterappel bloeit daarentegen laat en kan gecombineerd worden met Zoete Kroon, Brabantse Bellefleur (een moesappel) en Glorie van Holland.

Andere bekende rassen die voor de particuliere teelt geschikt zijn:

Cox Orange Pippin, Elstar, Golden Delicious, Eysdner Klumpke, James Grieve, Jonagold, Rode Boskoop (Rode Goudreinette) en Winston.

De N.A.K.B. bemoeit zich met de keuring van bomen. Dat betekent voor appelbomen dat men keuring toepast op onderstammen, op bomen waarvan enthout wordt genomen en op de wortels, wanneer de boom opgenomen wordt om verhandeld te worden. Gekeurde en goed bevonden bomen worden voorzien van een **N.A.K. strookje** waarop vermeld staat: keuringsnummer van de N.A.K., de naam van het ras, de onderstam en eventueel tussenstam.

Planten en verzorging van de appelboom

Men plant bij voorkeur in een periode dat het blad van de boom is – op zandgrond direct na de bladval en op zware gronden vroeg in het voorjaar vlak voor het uitlopen van het blad.

De bodem waarop men appelbomen plant moet vruchtbaar, goed doorlaatbaar en vooral niet te nat zijn. Na het spitten van een plantgat wordt onder in het plantgat wat goed verteerde tuincompost door de grond gewerkt; eventueel mag potgrond in plaats van tuincompost gebruikt worden. Nooit mest toevoegen tijdens het planten. De grond waarmee het plantgat verder wordt aangevuld mag ook weer vermengd worden met tuincompost of potaarde. Let erop dat bovenop, aan de voet van de appelboom, geen laag potaarde komt te liggen: de muizen zijn daar dol op en zouden op deze manier naar de appelboom gelokt worden.

De plantdiepte is ook belangrijk. De meeste geënte bomen hebben een zichtbare entplaats bovenop de onderstam. Hoe dichterbij de grond bevindt, hoe harder de boom zal groeien (en hoe later de bloei)!

Pas geplante bomen missen verankering. Staat de boom wat beschut dan hoeft dat geen probleem te zijn, maar op zwakgroeiende onderstammen geënte bomen hebben levenslang een boompaal nodig. Deze moet dus van een duurzame kwaliteit zijn. Deze boompaal wordt tegelijkertijd met de boom in het plantgat geplant en wel aan de kant van de heersende wind. Hoogstambomen hebben dus maar gedurende een korte periode een boompaal nodig.

Direct na het planten wordt de boom en de grond rond de stam goed aangestampt.

De bovengrond kan na het planten worden afgedekt met verrot stro of oude, strorijke mest.

Geef appelbomen jaarlijks organische bemesting. Er kan nog wel eens kurkstip en zachtvlezigheid voorkomen. Dit is een direct gevolg van een gebrek aan kalk en na een te hoge kalitoestand en bij langdurig droog weer. Pas dus op met kali, maar geef wel voldoende kalk. Felgroeiende bomen nemen kalk weg.

Kommer en Kwel

Een mulch rond de stam wordt verteerd door o.a. regenwormen, die op hun beurt weer aantrekkelijk zijn voor mollen. De mollengangen worden in de winter graag door veldmuizen gebruikt die vervolgens de bast van de boomwortels afknagen. In winters met veel sneeuw kan de schade groot zijn. Kijk daarom uit met het afdekken van de boomspiegel met strorijke stoffen en ook voor het ‘inpakken’ van jonge stammetjes (zodat de stalmest tegen de stam aankomt) net na het planten. De kans op verbranding (van de nog dunne bast van de stam) is dan aanwezig.

Hazen en konijnen zijn grote boosdoeners. Zij vreten veel knoppen van de onderste takken, maar vooral vreten zij de bast van de stam en de takken weg. Op zich hoeft dit geen ramp te zijn, maar kan dat wel worden wanneer de verwondingen worden geïnfecteerd met de houtschimmel vruchtboomkanker. De vretelingen worden tegengegaan door de stam met een wildafwerend middel in te smeren. Leid ze af door voederplekken van appelsnoeihout te maken.

Schade van reeën moet ook, zo goed en kwaad als dat kan, worden voorkomen. Reeën zijn met name dol op de knoppen van de Goudreinette.

Dan is er nog de vogelschade. Koolmezen pikken tijdens het foerageren graag een stukje appel mee. Er ontstaan dan kleine putjes, variërend in grootte (maximaal een kleine erwt).

Soms rotten de putjes verder in, maar ook heel vaak drogen ze op. Er komen steeds meer koolmezen in de buurt van onze huizen en dus ook appelbomen. Voor dit probleem bestaat geen oplossing. Houd er dus rekening mee.

De op appel voorkomende insecten - en schimmelziekten kunnen moeilijk met de voor de particulier toegestane middelen worden bestreden. Het is daarom ook veel beter uit te gaan van de goede boom op de goede plaats. Hiermee wordt bedoeld: de onderstam passende bij de grondsoort en optimale groeiomstandigheden en verzorging.

Snoeien

De appelboom moet aan alle kanten voldoende licht kunnen ontvangen. Alleen dan is het mogelijk elk jaar voldoende vruchten van een goede kwaliteit te oogsten. Van een 'open' boom kan men gemakkelijker vruchten plukken.

De appelboom kan tussen november en april gesnoeid worden. Snoei de jonge boom liever wat aan de late kant in verband met vorst. Snoei liefst bij droog weer en als het niet harder dan vijf graden vriest.

Zwakke groeiers snoeit men vroeg en sterke groeiers pas in maart. Het vroeg appelmomen snoeien bevordert namelijk de groei en het laat snoeien remt de groei juist af.

Ervan uitgaande dat de boom op de kwekerij is gevormd, dat wil zeggen in het gewenste model is gesnoeid, moet men toch jaarlijks enkele delen wegnemen en wel:

- alle takken die buiten het 'frame' – de gesteltakken- groeien en daar dus mee concurreren.
- al het steil opgroeiende hout, het waterlot, en ook het hout dat op de rug van de takken groeit. Dit wordt helemaal weggesnoeid.
- dood en ziek hout en naar binnen groeiende twijgen

De eerste jaren moet de boom groeien (vegetatieve groei) en wordt er weinig gesnoeid. Dan komt de boom tot rust en gaat vruchthout vormen (generatieve periode) en kan men meer gaan snoeien. Dit laatste wordt dan gedaan om meer vruchthout te vormen en het evenwicht tussen bladknoppen en gemengde knoppen te behouden en later om de boom te verjongen en de productie op peil te houden.

Veel schuin omhoog groeiende takken, scheuten en twijgen duiden op een flinke vegetatieve groei. Als de boom almaar geen vruchten wil dragen en een dergelijke groei vertoont, dan kan men de takken eind zomer uitbuigen. Dit om rust in de boom te brengen en hem tot vruchthoutvorming te dwingen.

Oogsten en bewaren

Appels moeten plukrijp geoogst worden, d.w.z. wanneer de steel gemakkelijk loslaat. Verder maakt het verschil welke rassen men oogst. Bijvoorbeeld James Grieve moet rijp geoogst worden, daarom plukt men dit ras door, dat wil zeggen men haalt steeds de rijpe vruchten van de boom. Voordeel hiervan is dat men steeds uitgegroeide vruchten oogst, wat een meeropbrengst van wel 25-30% kan geven en de beste kwaliteit vruchten. Late rassen worden in één keer van de boom geplukt daar de vruchten dan toch niet meer bijgroeien. Een ras als Golden Delicious wordt wel doorgeplukt, omdat het ras goed geel gekleurd moet zijn als ze geoogst wordt. Een Jonathan moet tijdig geoogst worden om deze lang te kunnen bewaren zonder dat er Jonathanspot in komt.

Appels kunnen tijdelijk buiten in kisten bewaard worden. Wat langer bewaren is alleen mogelijk in een ruimte waar goed gelucht kan worden en die afgesloten wordt bij licht vorst. De ideale bewaartemperatuur in de winter ligt voor een appel tussen de 2-4 graden.

In onze particuliere bewaar ruimtes is het verstandig ervoor te zorgen dat de luchtvochtigheid hoog genoeg is (emmer water met beetje zout neerzetten) en de appels los van elkaar te leggen, zodat een zieke appel de buurman niet kan aansteken.

Tekst: Fieke Hoogvelt